

Feudální velkostatky v 16.–17. století

Vlastníci půdy

- **Panovník (komorní statky)**
- **Šlechta**
- **Církev (církevní řády, kapituly)**
- **Města (šlechtická i poddanská)**
- **Univerzita**

Rozdělení půdy dle způsobu zdanění:

- **Rustikál x dominikál**
- **75:25**

Dvůr (= základní „hospodářská jednotka“ panství; velkostatek)

Tab. I. Vzrůst počtu dvorů na komorních panstvích v Polabí a v Podbrdsku

Panství	Počet dvorů						
	1614-17	1628	1651	1657	1672	1700	1757
Ziroh	7	7	6	6	7	7	6 ^{a)}
Točnick	2	2	1	2	2	2	2
Kr. Dvůr	3	2	2	3	3	3	3
Brandýs n. L.	7	9	1	5	6	8	10
Přerov n. L.	1	1	1	1	1	1	1
Poděbrady	6	6	5	6	8	9	10
Kolín	.	4	3	4	5	6	6 ^{a)}
Pardubice	6	8	6	8	8	11	15 ^{c)}
Smrkovice	(4)	(3)	3	3	3	3	3
celkem	.	42	28	38	43	50	56
v %	.	100,—	66,6	90,5	102,4	119,—	113,3

Poznámka:

a) R. 1729 rozparcelován Klášterský dvůr.

b) Mimo volárnu u Sán.

c) Mimo volárnu v Opatovicích.

Dvůr (= základní „hospodářská jednotka“ panství; velkostatek)

- Průměrná velikost dvora na komorních panstvích – 29 až 315 hektarů (nejvíce zastoupeny statky 100hektarové); šlechtické statky v průměru menší

Hospodářský dvůr v obci Kalec (dnes okres Plzeň-sever)

Červený dvůr (dnes okres Semily)

Fungování feudálního velkostatku

- Šlechtický podnikatelský/režijní velkostatek (s prvky protokapitalistického hodopodaření) – mizí po 30leté válce
- Šlechtický robotní velkostatek – po 30leté válce na vzestupu v souvislosti s utužením nevolnictví/poddanství
- Robotní povinnosti odstupňovány (osedlí, chalupníci, čeledí)
- Pardubická pragmatika, 1680 – panovník začíná vstupovat do vztahu vrchnost – poddaní; kodifikace robotních povinností
- Hlavní zdroj příjmů – pěstování obilí (oves a pšenice postupně nahrazovány žitem a ječmenem)
- Zdokonalení chovu dobytka, úpadek rybníkářství a vinařství

Použitá literatura a zdroje

- Čechura, Jaroslav (1997): Šlechtický podnikatelský velkostatek v předbělohorských Čechách, In: Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 4. Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892–1992, s. 145–160.
- Maur, Eduard (1975): Český komorní velkostatek. Příspěvek k otázce „druhého nevolnictví“ v českých zemích. Praha: Univerzita Karlova.
- Mikulec, Jiří (2008): Vrchnosti a poddaní. In: Čornejová, Ivana – Kaše, Jiří – Mikulec, Jiří – Vlnas, Vít: Velké dějiny zemí koruny české. Svazek VIII. (1618–1683). Praha – Litomyšl: Paseka, s. 261–277.
- Vorel, Petr (2005): Města a šlechtický režijní velkostatek. In: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek VII. (1526–1618). Praha – Litomyšl: Paseka, s. 214–229.
- Tabulka: Maur, Eduard (1975): Český komorní velkostatek. Příspěvek k otázce „druhého nevolnictví“ v českých zemích. Praha: Univerzita Karlova, s. 29.
- Obrázek č. 1: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalec,_okres_Plze%C5%88-sever,_aerial_photography5b.jpg [20. 3. 2021]
- Obrázek č. 2: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10523931> [20. 3. 2021]
- Mapa: Maur, Eduard (1975): Český komorní velkostatek. Příspěvek k otázce „druhého nevolnictví“ v českých zemích. Praha: Univerzita Karlova, s. 135.

Děkuji Vám za pozornost.